

ЕФИКАСНОСТ МИНИСТАРСТВА УНУТРАШЊИХ ПОСЛОВА РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ У БОРБИ ПРОТИВ ТРГОВИНЕ ЉУДИМА -ИЗАЗОВИ И ПРЕПРЕКЕ-

Дражан Бојић, мр ¹

Апстракт: Предмет анализе у овом раду је улога Министарства унутрашњих послова Републике Српске (МУП РС) у борби против трговине људима као безбједносне пријетње. У раду се апострофирају могући недостаци и проблеми који се појављују у раду МУП-а РС у борби против тог криминала у свим његовим појавним облицима. Потенцијални проблеми и потешкоће у раду МУП-а РС, структурног су и законодавног карактера, због постојећих недостатака у кривичноправном и институционалном смислу. На крају, за постизање већег степена успјешности МУП РС у борби против трговине људима, на основу анализе и изведених логичких закључака, предложени су одређени кораци и препоруке.

Кључне ријечи: трговина људима, институција, законодавство, безбједносна пријетња, узроци.

УВОДНА РАЗМАТРАЊА

Трговина људима је већ одавно у свијету препозната као глобални феномен и веома опасан облик организованог криминала и сматра се једном од три најпрофитабилније криминалне активности, уз трговину дрогом и илегалну трговину оружјем. Присутна је у цијелом свијету, без обзира да ли се ради о територији "јаких" или "слабих" држава. Функционише на принципу понуде и потражње.

С једне стране, незапосленост, сиромаштво, социјална искљученост, ратови, политичка нестабилност, насиље у породици и дискриминација

¹ Полицијски службеник у Управи криминалистичке полиције МУП-а Републике Српске. Докторанд на трећој години докторских студија политикологије – међународне и европске студије, Факултета политичких наука, Универзитет у Београду. Дужи период радио на откривању и спречавању случајева трговине људима, за шта је награђиван од министра унутрашњих послова Републике Српске. Од министра унутрашњих послова Републике Српске био именован за члана "Ударне групе за борбу против трговине људима и организоване илегалне миграције у БиХ" на нивоу БиХ у периоду од 2007. до 2011. године. Учесник и предавач на свим домаћим и бројним међународним конференцијама у вези са трговином људима.

утичу на људе да, у потрази за бољим животом или чак само у борби за опстанак, потраже посао, наставе школовање или изградe живот у неком другом граду или земљи. С друге стране, у ери глобализације, у развијеним и богатијим земљама постоји растућа потражња за јефтиним производима, јефтиним радом и јефтиним услугама. За адекватну борбу против трговине људима, поред политичке воље једне земље, неопходно је постојање адекватног законодавног оквира који препознаје трговину људима у свим њеним облицима, као и постојање хомогене и организоване институције са свим неопходним инструментима.

У овом раду се настојало указати на досадашње искуство Министарства унутрашњих послова Републике Српске (МУП РС) у борби против трговине људима, те да ли су постојећи законодавни и институционални механизми у Републици Српској адекватни да се супротставе трговини људима у свим њеним појавним облицима. Меритум рада је конципиран кроз три дијела.

Први дио се односи на теоријски осврт и појмовно одређење појма "безбједности", као и суштинских обиљежја "трговине људима" као облика угрожавања безбједности.

У другом дијелу анализирано је досадашње искуство МУП-а РС у борби против трговине људима. Затим, указано је на неке новије потенцијалне индикаторе у пракси са подручја Републике Српске, који алудирају на могуће постојање недостатака и препрека у борби против трговине људима. Сагледавањем тих индикатора, изведена су и описана два потенцијална логичка узрока који можда доводе до постојећег стања.

Трећи дио се односи на закључак у којем је изведена мања синтеза суштине рада, те су предложени могући кораци за постизање успјешније борбе МУП-а РС у борби против трговине људима.

ТРГОВИНА ЉУДИМА КАО ОБЛИК УГРОЖАВАЊА БЕЗБЈЕДНОСТИ

При самом дефинисању појма "безбједност", постоје већ познате тешкоће у одређивању његовог поузданог и тачног значењског садржаја. Никада се поуздано не зна, уколико се претходно не разјасни, на који се релевантни објекат безбједности мисли: на државу као установу у ужем смислу, на етнички одређен и по правилу већински народ у њој, на политичку заједницу свих држављана, или, што је најпожељније, на све грађане, чланове друштва о коме је ријеч, независно од њихове етничке, вјерске, социјеталне и идеолошке припадности. Појам безбједности неки истраживачи дефинишу на сљедећи начин:

- безбједност је, у објективном погледу, одсуство пријетњи усвоје-

Ефикасност министарства унутрашњих послова републике српске у борби...

ним вриједностима, а у субјективном погледу значи одсуство страха да ће те вриједности бити нападнуте (Arnold Wolfers);

- у случају безбједности, разговор се води о тежњи ка слободи без пријетњи. Када се ова расправа тиче међународног система, безбједност се односи на способност држава и друштава да очувају њихову независну самобитност и њихов функционални интегритет (Barry Buzan);
- постојану безбједност могу да достигну само они људи и групе који је не ускраћују другима; безбједност се може достићи ако се разумије као процес еманципације (Booth and Wheeler)².

Конститутивни елементи безбједности су:

- Опасност: изазов, ризик, пријетња, повредивост итд. Може долазити изнутра или споља. Може бити актер или процес;
- Референтни објекат: појединац, друштво, држава, нација, регион, глобални поредак;
- Субјекти безбједности: полиција, војска, обавјештајне службе, међународне организације, приватне фирме за обезбјеђење, приватне војске, криминалне групе, терористичке организације итд. Може бити државни или недржавни актер.

Другим ријечима, суштину безбједности чине основни појмови, као што су опасност (оно што угрожава), референтни објекат безбједности (оно што је угрожено), субјекат безбједности (онај који штити), и средства, односно мјере безбједности (начин на који се штити).³

Ситуације које погодују трговини људима су многобројне. Потакнуте економским неједнакостима, високим постотком незапослености и/или лошим друштвеним стањем у земљама из којих долазе, особе које падају социјално угроженим категоријама бивају привучене могућношћу остварења боље будућности и обмануте обећањима о добро плаћеним пословима у богатијим земљама. Међутим, те особе заврше у условима ropства или покорности и бивају подвргнуте озбиљном физичком и менталном насиљу ради експлоатисања кроз проституцију, принудни рад, ради изузимања људских органа, и друге сличне насилне активности. Сваке године идентификује се забрињавајуће велики број жртава трговине људима, међу којима су дјеца (новорођена, па до границе пунољетства), жене и мушкарци. Према подацима Канцеларије Уједињених нација за дрогу и криминал (UNODC-United Nations Office on Drugs and Crime), у 2011. години

2 Драган Р. Симић, *Наука о безбедности – савремени приступи безбедности*, ЈП Службени лист СРЈ, Факултет политичких наука, Београд, 2002, стр. 29–30.

3 Филип Ејдус, *Међународна безбедност: Теорије, сектори и нивои*, ЈП Службени гласник и Београдски центар за безбедносну политику, Београд, 2012, стр. 36.

идентификовано је 2,4 милиона жртава трговине људима (не узимајући у обзир тамну бројку). У истом извјештају наводи се да је годишња зарада бескрупулозних криминалаца који користе мреже трговине људима 32 милијарде долара, а гдје су двије, од сваке три жртве жене.⁴ Према извјештају „Free the Slaves“⁵, данас има 27 милиона људи широм свијета који су у ропству. Сваке године, са 800 хиљада људи буде „трговано“ преко међународних граница.⁶ Затим, 1 милион дјеце буде сваке године злоупотријебљено у глобалној комерцијалној секс-трговини.⁷ Међутим, актуелне статистике су често недоступне, а неке могу бити и контрадикторне због тајне природе злочина, невидљивости жртава и високог нивоа непријављивања.

У складу са већ наведеним описом феномена трговине људима и прихватајући наведене дефиниције у вези са безбједношћу, у сваком случају може се констатовати да трговина људима има штетни утицај на државу као и на окружење, што само по себи одређује карактер безбједносне пријетње⁸. Трговина људима, можда не може директно да утиче на безбједност државе, у смислу да непосредно произведе озбиљне посљедице по њену стабилност, државни поредак и институције. Међутим, уколико се сагледа кумулативни ефекат посљедица свих појединачних случајева трговине људима и њихове интеракције са другим облицима криминала, како на унутрашњем, тако и на међународном нивоу земље, онда се могу препознати ефекти и утицаји ове деструктивне појаве.

Такође, трговина људима може индиректно довести до дезинтеграције, онемогућавања или отежавања интеграције државе у одређене међународне институције и организације, увођења одређених облика санкција, интервенција међународне заједнице или великих сила којима се угрожава интегритет земље, као и осуде међународне заједнице због неспособности владе да се супротстави трговини људима, или њене подршке носиоцима ове појаве, што свакако има утицаја на безбједност земље. Наведене посљедице по безбједност државе имају све елементе политичких и економских притисака.

4 Yuri Fedotov, шеф Канцеларије УН за дрогу и криминал – UNODC, представио је Извјештај стања о трговини људима на једнодневной сједници Скупштине. Више на интернету: <http://usatoday30.usatoday.com/news/world/story/2012-04-03/human-trafficking-sex-UN/53982026/1>. (8.6.2013. у 14.00).

5 Више на: <http://www.freetheslaves.net/>

6 U. S. Department of State, *Trafficking in Persons Report*: 2007.

7 U. S. Department of State, *The Facts About Child Sex Tourism*: 2005.

8 *Рационалистичке школе мишљења*: Пријетње су објективне материјалне опасности које постоје независно од наше перцепције и које се могу објективно утврдити и процијенити. Према рационалистичкој класификацији опасности бр 1, пријетња се одређује као изражена намјера да се повриједи, уништи, казни итд.

УЛОГА МИНИСТАРСТВА УНУТРАШЊИХ ПОСЛОВА РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ У БОРБИ ПРОТИВ ТРГОВИНЕ ЉУДИМА

У Републици Српској, као и у Босни и Херцеговини, први случајеви трговине људима регистровани су крајем 1996. године. Приступ овом проблему значајно се уозбиљио када је ова појава попримила међународне размјере, тј. приликом идентификовања страних држављанки као жртава трговине људима у бројним ноћним клубовима и сличним угоститељским објектима. Жртве су „долазиле“ илегалним путевима, најчешће из Украјине, Молдавије, Румуније, Русије и других земаља источне Европе. У откривању и спречавању ових случајева, припадници Министарства унутрашњих послова Републике Српске (МУП РС) су поступали у складу са својим постојећим овлашћењима и надлежностима и у сарадњи са Тужилаштвом Босне и Херцеговине и тужилаштвима у Републици Српској. У томе су постигнути значајни резултати, по оцјенама релевантних домаћих и међународних фактора. У досадашњем периоду трговина људима је највише била присутна ради сексуалне експлоатације, кроз присилну проституцију. За разлику од ранијих периода када се проституција одвијала у оквиру угоститељских објеката, данас се та ситуација промијенила у погледу начина извршења (*modus operandi*) тих кривичних дјела.

Када се ради о трговини људима с циљем сексуалне експлоатације, начини врбовања и транспорта жртава трговине људима су обично исти, али се експлоатација врши на различитим локацијама као што су: станови који су у власништву трговаца људима или су привремено изнајмљени, изнајмљене собе у хотелима или мотелима, у превозним средствима (аутомобили, камиони), викенд одмаралишта и сл. Жртве трговине људима су у највећем броју дјеца која немају једног или оба родитеља, особе са слабом породичном и социјалном анамнезом, особе са одређеним инвалидитетом, као и друге категорије особа које су на сличне начине рањиве.

Међутим, трговина људима не подразумеива само експлоатацију кроз проституцију, него и низ других појавних облика као што су: присилни рад, просјачење, одузимање људских органа, порнографија (посебно дјечија порнографија), искоришћавање за извршење кривичних дјела и др. Овај став дијеле научна теорија⁹ и релевантни међународни правни акти.

Конвенција Савјета Европе о борби против трговине људима је најновији међународни документ који је допунио дефиницију из УН-овог, тзв. Палермо протокола, тако да се у члану 4. Конвенције Савјета Европе о борби/акцији против трговине људима утврђује¹⁰:

⁹ О одређењу појма и дефинисању трговине људима опширније видјети у: Саша Мијалковић, *Трговина људима*, БеоСинг-Београд, Београд, 2005, стр. 20–75.

¹⁰ Конвенција Савјета Европе о борби против трговине људима ратификована је Одлуком Пред-

- а) израз "трговина људима" ће означавати регрутовање, превоз, премјештај, настањивање или примање лица, користећи се пријетњом или употребом силе или других облика присиле, отмице, преваре, обмањивања, злоупотребе власти или стања угрожености, давања или примања новца или бенифиција за добивање пристанка лица које има контролу над неким другим лицем, у сврху експлоатације. Експлоатација укључује, у најмањој мјери, искоришћавање проституције других или друге облике сексуалног искоришћавања, присилни рад или услуге, ропство или праксу сличну ропству, покорност или узимање органа;
- б) сагласност жртве трговине људима на намјеравану експлоатацију изложену у тачки а) ове одредбе биће неважна када је употребљено било које средство изложено у тачки а);
- в) регрутовање, транспорт, трансфер, скривање или прихват дјетета ради експлоатације сматраће се "трговином људима" чак и када не укључује ниједно средство предвиђено тачком а) ове одредбе;
- г) "дијете" значи лице испод осамнаест година старости;
- д) термин "жртва" означава свако лице које је приморано на трговину људима као што је наведено у овој одредби.

Пажњу заслужује то што су у скорој прошлости (послијератни период) на подручју Републике Српске евидентирани одређени догађаји на штету безбједности грађана Републике Српске а који се по својој суштини и обиљежју могу окарактерисати и процесуирати као кривично дјело трговине људима у другим појавним облицима који не подразумевају проституцију. Међутим, у тим случајевима дешава се да буде изостављено ангажовање МУП-а РС, као носиоца планске и организоване истраге. А у ситуацијама када он поступа, спроводе се службене активности по основу кривичних дјела која нису трговина људима, што ствара оправдану бојазан да се у таквим ситуацијама, уколико се ради о трговини људима, трговци људима могу "амнестирати" тиме што ће бити другачије третирани и блаже кажњени него када би били санкционисани по основу трговине људима. Уколико би се таква пракса усталила, с једне стране, постоји вјероватноћа да би се на одређен начин трговци људима прећутно "охрабривали" за даље бављење трговином људима, док с друге стране, потенцијалне и идентификоване жртве би могле имати неповјерење у надлежне институције и установе у Републици Српској, што би довело до њиховог обесхра-

сједништва Босне и Херцеговине на 26. сједници, одржаној 12. новембра 2007. године у Сарајеву, објављено у Службеном гласнику БиХ бр. 14 /07, Сарајево, 2007. Измјенама и допунама Кривичног закона Босне и Херцеговине (Службени гласник Босне и Херцеговине број 8/10) у члану 69. реализована је измјена и допуна кривичног дјела "Трговина људима", чиме је извршена хармонизација и усклађивање с Конвенцијом.

Ефикасност министарства унутрашњих послова републике српске у борби...

брења за сарадњу са полицијским службеницима МУП РС, као и до могуће ревиктимизације.

Тачније, у новије вријеме у средствима јавног информисања у Републици Српској (штампа, телевизија, интернет) појављују се информације којима се указује на саучесништво полицијских службеника МУП-а у организовању и спровођењу проституције, базирајући се на исказима појединих лица која су се бавила пружањем сексуалних услуга, а која су имала статус свједока и жртава на јавним суђењима у надлежним судовима, као и на темељу других судских списа који су транспарентног карактера.¹¹ Међутим, неопходно је истовремено имати у виду и правну пресумпцију невиности, али у сваком случају, такве ситуације и информације би требале бити предмет рада МУП-а РС.

Затим, евидентиран је случај у којем је службеник Центра за социјални рад злоупотребио службени положај над штићеником малољетним дјечаком, тако што га је, заједно са још два саучесника, сексуално злостављао и искоришћавао у више наврата. Тај службеник је као првооптужени осуђен неправоснажном предудом на казну затвора у трајању од 6 година, али за кривична дјела против полног интегритета. Његов саучесник осуђен је за блаже кривично дјело и то на казну затвора у трајању од 1 године, док је за трећеоптуженог раздвојен поступак и није му још изречена никаква казна.¹² Овдје је посебно потребно задржати пажњу, стога што се види да се предмет процесуирао против осумњичених лица по основу блажих кривичних дјела која су дефинисана Кривичним законом Републике Српске (КЗ РС), иако обиљежја дјела, бар на основу транспарентних чињеница које су до сад предочене, оправдавају постојање трговине људима у сврху сексуалног искоришћавања дјетета и искориштавања ради дјечије порнографије. Осим тога, треба нагласити да се у опису кривичног дјела трговине људима који је усклађен са Конвенцијом Савјета Европе о борби против трговине људима, посебно одређује извршење дјела и казна уколико је службено лице учествовало или извршило то дјело.¹³ Уколико би описани случај био процесуиран као трговина људима, уз оправдане основне сумње, епилог би требао бити доста позитивнији из угла задовољења правде, а што би се огледало кроз квалификовање оптужнице за трговину људима за сва осумњичена лица, кроз веће запријеђене казне, и на крају

11 Више видјети на: <http://www.nezavisne.com/novosti/hronika/Inspektor-Kos-mora-biti-pod-istragom-189753.html> (20.10.2013.године).

12 Детаљније на: <http://www.novosti.rs/vesti/planeta.300.html:417067-Banjaluca-Sest-godina-pedofilu--socijalnom-radniku> (18.10.2013.године).

13 Измјенама и допунама Кривичног закона Босне и Херцеговине (Службени гласник Босне и Херцеговине број 8/10) у члану 69. став 3) се наводи: *"Ако је кривично дјело из става 1) и 2) овог члана извршило службено лице приликом обављања службене дужности, починилац ће се казнити казном затвора од најмање 5 година"*.

можда најбитније, оштећени малољетник би добио статус жртве трговине људима, што би му омогућило пролазак кроз процес ресоцијализације, рехабилитације и реинтеграције од надлежних институција, кроз које иначе пролазе жртве трговине људима. Ово је само један од примјера који алудира на постојање трговине људима, а да се у бити није процесуирао као то кривично дјело.¹⁴

Дакле, из овога произилази да постоји одређена вјероватноћа да МУП РС, и поред досад евидентних резултата у борби против трговине људима, има одређене потешкоће за још успјешнију борбу против овог негативног феномена данашњице. Могући узроци који доприносе тим потешкоћама, могу се одредити као узроци структурног и законодавног карактера.

Структурни узроци

Наиме, МУП РС у складу са одређеним околностима, током више од двије деценије улаже напоре у борби против трговине људима, што је дало резултате готово искључиво на идентификовању појавних облика проституције. Када су у питању други облици експлоатације у трговини људима, неопходно је констатовати да су резултати незадовољавајући, чак и негативни. Тако ни данас у овој институцији, у постојећој организацији, структури и систематизацији радних мјеста не постоји ниједан сегмент (тим, одсјек, одјељење) чија би примарна функција била борба против трговине људима. У оквиру неких јединица постоји само по једно или два радна мјеста која су предвиђена за рад на овој проблематици. Досадашња пракса је показала да се у ситуацијама када је задужен један радник на одређеној проблематици која је по природи доста сложена, углавном завршава ретроактивним дјеловањем. Односно, поступа се по одређеном кривичном дјелу тек када се уочи посљедица. Међутим, као што је и предочено, трговина људима је један комплексан, веома опасан и организован облик угрожавања који доводи до најтежих облика злостављања и ропства којим се крше основна људска права и слободе које су загарантоване домаћим и међународним правним актима. Једна од основних функција и надлежности МУП-а РС јесте пружање заштите и безбједности грађанима од таквих и сличних угрожавања. Отуда произилази питање да ли МУП РС с постојећом систематизацијом може да у потпуности успјешно одговори на овакав тежак безбједносни изазов?

14 Постоји још доста сличних догађаја, посебно у области просјачења, као и принудне радне експлоатације, као што је био примјер одвођења наших грађана на рад у Авганистан, након чега су били експлоатисани и онемогућен им је био одлазак кући. И у овом случају МУП РС није спроводио истрагу јер је то кривично дјело у надлежности КЗ БиХ и институција Босне и Херцеговине. Епилог истраге још није транспарентно познат. Грађани који су били предмет тог догађаја, данас имају регистровано своје удружење под називом "Нови почетак". Више на: <http://www.ebiz.ba/Firme/Prikaz/128832-NOVI-POCETAK-UdRUZENJE-NOVA-TOPOLA-GRADISKA>.

Ефикасност министарства унутрашњих послова републике српске у борби...

У складу с постојећом европском и свјетском праксом релевантних земаља и организација, борба против трговине људима захтијева један, прије свега, проактиван приступ и институционалне напоре који се огледају у системском организовању и стратешком планирању и дјеловању.¹⁵ Полиције земаља у окружењу али и шире, у оквиру своје организације имају државне координаторе и организационе јединице чија је надлежност искључиво борба против трговине људима. У Србији постоји државни координатор за борбу против трговине људима, а који је уједно и начелник Одјељења за сузбијање прекограничног криминала и криминалистичко-обавјештајне послове у Управи граничне полиције.¹⁶ У Хрватској постоји владина канцеларија за сузбијање трговања људима и национални координатор за сузбијање трговања људима.¹⁷ У Црној Гори постоји Канцеларија за борбу против трговине људима која је била у оквиру МУП-а Црне Горе, а сада је у оквиру Генералног секретаријата Владе Црне Горе.¹⁸

Координатори ових земаља и њихова тијела за борбу против трговине раде на доношењу и спровођењу националних стратегија, у којима су укључене полицијске агенције. Осим тога, ради се на анализи постојећег стања и у складу са тим предлажу се измјене или доношење нових формалноправних аката, систематизације, одређују се посебни буџети за активности које се односе на превенцију трговине људима, заштиту жртава трговине људима, као и за унапређење оспособљености и опремљености полицијских тијела, као и све друге битне околности за ефикасан рад. Дакле, у овим примјерима се може препознати присуство државних политика које су дале велик значај у борби против трговине људима, а што се огледа у њиховим стратешким напорима и институционалним тијелима.

Затим, чињеница је да и у Босни и Херцеговини постоји државни координатор за борбу против трговине људима, као и Одсјек за борбу против трговине људима при Министарству безбједности Босне и Херцеговине (БиХ).¹⁹ Постојао је и Акциони план за спречавање трговине људима у БиХ за период од 2008. до 2012. године коју је спроводила Канцеларија државног координатора.²⁰ План је обухватао области системске подршке,

15 Министарство спољних послова Сједињених Америчких Држава (U.S. Department of State) сваке године у оквиру свог извјештаја о стању трговине људима у свијету, препоручује парадигму "3П" плус "П", односно, Превенцију (*Prevention*), Заштиту (*Protection*), Кривично гоњење (*Prosecution*) и Партнерство (*Partnerships*). Више на: <http://www.state.gov/j/tip/index.htm> (15.10.2013.године).

16 Видјети на: http://www.mup.gov.rs/cms_lat/sadrzaj.nsf/republicki-tim-za-borbu-protiv-trgovine-ljudima.h (12.07.2013.године).

17 Видјети на: <http://www.mup.hr/main.aspx?id=31>; и <http://www.ljudskaprava.vladarh.hr/Default.aspx?sec=30> (15.10.2013.године).

18 Видјети на: <http://www.portalanalitika.me/drustvo/vijesti/115421-kancelarija-za-borbu-protiv-trgovine-ljudima-vie-nije-u-sklopu-mup-a> (21.10.2013.године).

19 Видјети на: <http://www.msb.gov.ba/onama/default.aspx?id=1661&langTag=bs-BA> (20.10.2013.године)

20 Видјети на: http://www.msb.gov.ba/anti_trafficking/dokumenti/planovi/Archive.aspx?lang-

превенције, заштите жртава и свједока, кривично гоњење и међународну сарадњу. Постоји и "Ударна група за борбу против трговине људима и организована илегалне миграције" при Тужилаштву БиХ, у коју су именовани и представници МУП-а РС. Затим, припадници МУП-а РС су у предходном периоду присуствовали свим едукацијама, семинарима и тренинзима у организацији државног координатора.

Међутим, потребно се осврнути на фактичко стање, политичко-безбједносну констелацију у БиХ, у којој је МУП РС безбједносна институција надлежна за територију Републике Српске и као таква подређена Влади Републике Српске. С друге стране, Министарство безбједности БиХ при којем се налази државни координатор као и Одсјек за борбу против трговине људима, јесте институција на нивоу БиХ која не посједује ингеренције у односу на МУП РС у контексту борбе против трговине људима, а и уопште. Другим ријечима, овим акцентом се жели указати да је у оваквим околностима тешко могуће успоставити стварно и ефикасно спровођење стратегије против трговине људима, гдје де јуре постоји стратегија којом је убухваћена Република Српска а де факто се она не спроводи, јер МУП РС не посједује тијело које би системски и организовано поступало по питању трговине људима на подручју Републике Српске, као што има тијела и за све друге видове криминалних опасности (тероризам, организовани криминал, корупцију и др.).

Законодавни узроци

У Кривичном закону Републике Српске (КЗРС) област трговине људима први пут је дефинисана 2003. године, у члану 198. "Трговина људима ради вршења проституције".²¹ Овај члан се односи само на једну врсту експлоатације у трговини људима, док су остали облици изостављени. Међутим, и данас је ситуација иста, осим једне мање измјене у том члану, гдје је је у ставовима 1), 2) и 3), послије ријечи "зарада" додато "или друге користи".²² Радило се о томе да је и у овом кривичном дјелу веома тешко било доказати некеме да је организовао проституцију ради зараде, јер је чињеница да криминогена лица такву нелегалну зараду вјешто скривају. Овом измјеном се доста олакшало полицији и тужиластву у погледу доказивања дјела и оптуживања. Међутим, ни до данас у КЗРС не постоји дефинисано кривично дјело трговине људима које обухвата све појавне облике у складу са Конвенцијом Савјета Европе о борби против трговине људима, коју је БиХ потписала и ратификовала. Дакле, то је још једна отежавајућа околност за ефикасан рад МУП-а РС у тој области, иако је у КЗ БиХ то усклађи-

Tag=bs-BA&template_id=104&pageIndex=1 (20.10.2013.године).

21 "Службени гласник Републике Српске" број 49, од 25. јуна 2003. године.

22 "Службени гласник Републике Српске" број 7,3 од 30. јула 2010. године.

Ефикасност министарства унутрашњих послова републике српске у борби...

вање кривичног дјела извршено. Односно, МУП РС у случајевима других облика трговине људима има избор да се обраћа и да сарађује само са Тужилаштвом БиХ по КЗ БиХ, што се и збило више пута у досадашњој пракси.

Цијењећи чињеницу да у таквим истрагама радници МУП-а РС могу да иду само у сједиште Тужилаштва БиХ (Сарајево), јасно је да такав рад прати доста отежавајућих околности, као што су: већа географска дистанца у односу на мјесто локалног тужилаштва; користи се већи број људских ресурса, као и других материјално-техничких ресурса (возила, гориво, дневнице, смјештај...); доста тежа кореспонденција са поступајућим тужиоцем због даљине (хитне наредбе, проширење истраге...); ризичније спровођење осумњичених лица; ризичније одвођење жртава трговине људима; немогућност присуства поступајућег тужиоца у битним моментима (претреси, лишења слободе..), и друге сличне отежавајуће околности.

Осим тога, када би у КЗРС било дефинисано кривично дјело трговине људима са свим њеним појавним облицима, с вјероватноћом се може очекивати да би актуелни догађаји у посљедње вријеме били процесуирани под тим дјелом а не дјелима из области полног насиља. Затим, учествовање појединих службених лица у тим криминалним активностима било би такође окарактерисано на прави начин као трговина људима, како је већ и описано у самом раду. Такође, с измијењеним КЗРС, у погледу допуњавања кривичног дјела трговине људима, сва тужилаштва и судови у Републици Српској би имали надлежност у поступању за све појавне облике, што би доста олакшало поступање припадника МУП-а РС на цијелој територији. Поред тога, не смије се занемарити и потцијенити способност криминогених лица која веома вјешто прате и идентификују пропусте у постојећим законским и другим актима, након чега их злоупотријебе кроз веома пажљиво бирање мјеста извршења кривичних дјела, па на одређен начин, територија Републике Српске може бити и привлачна за њихове активности које нису препознате у КЗРС.

Дакле, за успјешан рад МУП-а РС на сузбијању трговине људима у цијелости, чини се непоходним што скорије ускладити постојећи КЗРС са Конвенцијом Савјета Европе о борби против трговине људима, у дијелу који се односи на трговину људима, као и са измијењеним КЗ БиХ.

ЗАКЉУЧНА РАЗМАТРАЊА

У раду се настојало указати на потенцијалне изазове и препреке које се појављују пред Министарством унутрашњих послова Републике Српске (МУП РС) у ефикасној борби против трговине људима у свим њеним облицима. Када се узме у обзир почетак борбе ове институције против трговине људима, када је она искључиво била присутна као појавни облик проституције,

може се оцијенити да је успјешна. Међутим, данас се тај феномен појављује у разним облицима и са новијим начинима извршавања који изискују адекватнији и обухватнији законодавни оквир у кривичноправном смислу као и институционалну спремност у организационом смислу.

Када се посматра садашњи кривичноправни оквир Републике Српске, трговина људима јесте инкриминисана, али не у потпуности. Министарство препознаје овај феномен кроз своју организациону структуру и систематизацију, али чини се, са мањим потенцијалима. То не значи да се са оваквим статусом неће успјети супротставити трговини људима у одређеним случајевима, али постоји оправдана бојазан да би можда у неким случајевима трговина људима остала препозната или би се подвела под блажа кривична дјела, а постоји потенцијална могућност и да се случајеви трговине људима рјешавају ретроактивно због недостатка јачег институционалног тијела.

За још успјешнију борбу у будућности против овог негативног феномена на подручју Републике Српске, а која би обухватала проактивне истраге и откривање извршилаца кривичних дјела, максималну заштиту потенцијалних и идентификованих жртава трговине људима, правично кривично гоњење и судску праксу, и унапређење формалноправног оквира (закони, подзаконски акти, база података за жртве...), намећу се два потенцијална рјешења.

Прво, покретање иницијативе за измјену и допуну постојећег кривичног дјела Трговина људима ради вршења проституције које је дефинисано у члану 198. КЗРС, с циљем његовог усаглашавања са дефиницијом трговине људима из Конвенције Савјета Европе за борбу против трговине људима, или да се усклади с измијењеним и допуњеним описом кривичног дјела трговине људима у КЗ БиХ. Тиме би у КЗРС били инкриминисани сви појавни облици трговине људима, као и службена лица која су саучесници у извршењу, те дефинисан термин дијете у контексту трговине људима, под којим се подразумијева свако лице млађе од 18 година.

Друго, за функционалнију и сврсисходнију борбу МУП-а РС против трговине људима, чини се прихватљивим формирање једног систематизованог тијела за борбу против трговине људима у самом Министарству (тим, одсјек, одјељење), којим би управљало одређено лице са статусом "републичког/националног координатора". Тиме би се преузела одговорност и унаприједило спровођење Стратегије за борбу против трговине људима за подручје Републике Српске, а што подразумијева унапређење стратешког и планског рада на побољшању превенције и раног откривања случајева трговине људима, едукацији, оспособљавању и изградњи полицијских и других службеника који поступају по трговини људима, заштити жртава трговине људима, унапређењу формалноправног оквира, сарадња са домаћим инсти-

туцијама, друштвеном заједницом, као и релевантним тијелима држава региона и шире, те свих других битних сегмената.

ЛИТЕРАТУРА

1. Anna M. Agathangelou, *The Global political Economy of Sex: Desire, Violence, and Insecurity in Mediterranean Nation States*, Palgrave Macmillan, New York, 2004.
2. Драган Р. Симић, Наука о безбедности – савремени приступи безбедности, ЈП Службени лист СРЈ, Факултет политичких наука, Београд, 2002.
3. Драган Р. Симић, Наука о безбедности, Службени лист СРЈ, Факултет политичких наука, Београд, 2002.
4. Ken Booth, *Security and Emancipation*, Review of International Studies, Vol. 17, No. 4, Cambridge University Press, 1991.
5. Мићо Бошковић, Транснационални организовани криминалитет, Полицијска академија, Београд, 2003.
6. Мићо Бошковић, Организовани криминалитет и корупција, Висока школа унутрашњих послова Бања Лука, Бања Лука, 2004.
7. Саша Мијалковић, Трговина људима, БеоСинг-Београд, Београд, 2005.
8. Филип Ејдус, Међународна безбедност: Теорије, сектори и нивои, ЈП Службени гласник и Београдски центар за безбедносну политику, Београд, 2012.
9. Claudia Aradau, *Rethinking Trafficking in Women: Politics out of Security, Unmaking Security: Desecuritization, Emancipation, Ethics*, Palgrave Macmillan, Basingstoke, 2008.
10. Конвенција Савјета Европе о борби против трговине људима, Варшава, 16.05.2005 године.
11. Конвенција УН-а против транснационалног организованог криминала усвојена је од стране Генералне скупштине УН-а 15. новембра 2000. године.
12. Протокол за спречавање, заустављање и кажњавање трговине људима, посебно женама и дјецом, којим се допуњује Конвенција УН-а против транснационалног организованог криминала.
13. Кривични закон Републике Српске (Службени гласник Републике Српске број 49/2003).
14. Измјене и допуне Кривичног закона Републике Српске (Службени гласник Републике Српске број 73/2010).
15. Кривични закон Босне и Херцеговине (Службени гласник БиХ број 37/2003)
16. Измјене и допуне Кривичног закона Босне и Херцеговине (Службени гласник Босне и Херцеговине број 8/10).
17. <http://usatoday30.usatoday.com/news/world/story/2012-04-03/human-trafficking-sex-UN/53982026/1>. (8.6.2013, у 14,00).
18. <http://www.freetheslaves.net/>

19. <http://www.nezavisne.com/novosti/hronika/Inspektor-Kos-mora-bitipod-istragom-189753.html> (20.10.2013.године).
20. <http://www.novosti.rs/vesti/planeta.300.html:417067-Banjaluca-Sestgodina-pedofilu--socijalnom-radniku> (18.10.2013.године).
21. <http://www.state.gov/j/tip/index.htm>
22. http://www.mup.gov.rs/cms_lat/sadrzaj.nsf/republicki-tim-za-borbu-protiv-trgovine-ljudima.h
23. <http://www.mup.hr/main.aspx?id=31>; и <http://www.ljudskaprava.vladarh.hr/Default.aspx?sec=30>
24. <http://www.portalanalitika.me/drustvo/vijesti/115421-kancelarija-za-borbu-protiv-trgovine-ljudima-vie-nije-u-sklopu-mup-a> (21.10.2013.године).
25. <http://www.msb.gov.ba/onama/default.aspx?id=1661&langTag=bs-BA>

EFFICIENCY OF THE MINISTRY OF INTERNAL AFFAIRS OF THE REPUBLIC OF SRPSKA IN THE FIGHT AGAINST HUMAN TRAFFICKING - CHALLENGES AND BARRIERS -

*Dražan Bojić, MA*²³

Abstract: This paper analyzes the role of the Ministry of Internal Affairs of the Republic of Srpska (RS MUP) in combating the phenomenon of trafficking in human beings, which is imposed as a security threat. The paper emphasizes the potential problems and issues that arise in the work of the RS Ministry of Interior when combating all forms of this phenomenon. The potential causes that make the work of the RS MUP more difficult are those of structural and legislative character, since there are certain deficiencies in the criminal justice and institutional fields. Finally, in order to achieve a higher degree of success of the RS Ministry of Interior in combating human trafficking, the paper suggests specific steps and recommendations on the basis of the logical conclusions.

Key words: human trafficking, institutions, legislation, security threats, challenges, causes.

²³ Dražan Bojić is a police officer in the Administration of Criminal Police of the Ministry of Internal Affairs of the Republic of Srpska. He is, also, a PhD student in the third year of doctoral politicalology studies-International and European Studies, Faculty of Political Sciences, University of Belgrade. He was working for a long period of time on the detection and prevention of human trafficking cases, which he was awarded by the Minister of Interior of the Republic of Srpska for. He was appointed on behalf of the Minister of Internal Affairs of the Republic of Srpska as a member of the "Task Force to combat human trafficking and organized illegal immigration in BiH", at the level of B&H in the period from 2007 to 2011. Participant and speaker at numerous national and international conferences related to human trafficking.